

Visszatérés, felelősség és a rettentő jövő

Derkó 2020

ÁFRA JÁNOS

Múcsarnok, 2020. II. 21. – IV. 19.

A Derkovits-ösztöndíj idei nyertesait bemutató kiállításon huszonhat alkotó munkái alapján kaphatunk képet a fiatal magyar képzőművészet alapvető fejleményeiről, a generáció gondolkodását meghatározó kérdésekről, technikai és tematikus súlypontokról. A harmincöt év alatti művészek közül többen második vagy harmadik évüket töltik ösztöndíjasként – esetükben már csak

a korábbi Derkó-kiállítások ismeretében is világosan megfigyelhető egy következetes építkezés. Ám ez a tudatosság, koncepcionális átgondoltság a kiállítási helyzetből adódóan általánosnak mondható, hiszen kizárólag olyan művészek munkái kapnak helyt a Múcsarnokban, akik addigi eredményeik és műveik esztétikai teljesítményének felmutatásán túl képesek voltak egy munkaterv összeállítására és világos célok vagy legalábbis releváns kérdések, művészeti kutatásra érdemes problémák meghatározására.

KISS DÁNIEL: *Zsiráf*, 2019–2020, ruszkicai márvány, 78×17×23 cm

Sokak esetében a kreatív ötleteken alapuló anyag- és formakísérletek kerülnek előtérbe, mások számára a művészettörténeti örökség egy-egy emblematis darabjának, ikonográfiai témájának vagy valamely visszatérően ábrázolt alak attribútumainak vizsgálata az érdekes, megint mások az individuum és közösség működésével kapcsolatos dilemmákra koncentrálnak legyen szó akár az elsajátított tudásról, az archiválás lehetőségeiről, a játékok logikájának humoros újragondolásáról vagy épp életbevágóan komoly ökológiai kérdésekről, a nonhumán létformák kisajátításáról. Ez a három szerteágazó problémakör persze nem válik el élesen a három nagyobb egységből álló kiállítótérben sem, inkább egymást metsző halmazok csoportjaként teszi leírhatóvá a munkák többségét, amelyre gyakran a különmű művek elrendezés általi dialógusba hozása is ráerősít.

A kiállítótérbe lépve Révész Anna *Mudzsó* (2019) című művével találjuk szembe magunkat, amely épp annyira izgalmasan épít a japánban született művész kulturális örökségére, mint amennyire ráirányítja a figyelmet a művészi anyaghasználat elemi fontosságára, a kísérletezésben rejlő kockázatokra, mellyel szemben épp a tradíció megtartásával védekezhetünk. A cím arra utal, amit magárahagyottságban, további felületkezelés nélkül ez az organikus struktúrát realisztikusan reprezentáló mű is szemléltetne – az anyagi világ átmeneti voltát –, a régi ezüstlappal borított 19. századi paravánon feltűnő tusrajz ugyanis az alapszín sajátságából adódóan idővel teljesen elfeketedik majd.

Saját bevallása szerint Gúgyela Tamás is egy személyes örökségre épített, amikor a falujában elsajátított tudást szobrászi praxisában hasznosítva elkezdett vályoggal

Foto: Berényi Zsuzsa

fotó: Berényi Zsuzsa

emberi arcokat látjuk kifestve, ami leleplezi a plasztika mint felszíni sajátosságokat hordozó, belső szerkezet nélküli másolat mediális helyzetét.

Ámmer Gergő andezitből készült *Dávid*-szobrának (2017–18) alakja egy törpenövésű férfi, lábánál a levágott fejjel. A Góliáthoz mért kicsinyesség az óriást legyőző hős ábrázolásának szokásos attribútuma, ám ez a rendszerint a fizikai erőnléttel szemben az isteni elhivatás erejét hangsúlyozó megoldás ezúttal szarkasztikus színezetet kap. Sipos Boglárka szentképek részleteit kiemelve irányítja figyelmünket az emberi arcok helyett az egyes alakok attribútumaira, hiszen a szenteknek rendszerint nem ismert hiteles ábrázolása. A fametszetek előtt instalált dúcok a sokszorosíthatóság kérdését mint a kultuszok alakulását meghatározó folyamatot hozzák játékba.

De láthatóan nemcsak a zsidó–keresztény művészet, hanem az antik görög és római kultúra is sokakat inspirál. Paráda Zoltán *Kép-Más III. (Ülő, 2019)* című szobrának

JAGICZA PATRÍCIA LINDA: *Random kedd*, 2019, olaj, lenvászon, 55x45 cm

dolgozni. Az agyagból, iszapgéből és homokból álló törmelékes üledéket növényi rostokkal keverve évezredek óta használják építőanyagként időtállósága miatt – a *Fogyatkozás* (2020) című munka egyik oldalán fekete üveg ellentétezi az ősi építmény makettjének vagy valamiféle odúnak látszó, bejárattal ellátott vályogburok archaikus formarendjét.

Berkes Ádám Csanád *Függőleges 1–2.* (2019) című reliefjei formavilágukban inkább az ipari alkatrészeket idézik, viszont anyaguk felerősíti szoborszerűségüket. Az alacsony plasztikát a felületek közti éles váltások keltette fény-árnyék hatások teszik látványosabban térszerűvé. Bernáth Dániel viszont nem a finommunkával, hanem épp ellenkezőleg, a vakráma roncsolásával kísérletezve hozott létre olyan atipikus formákat, amelyeket aztán vászonnal fedett be és illesztett össze, így provokálva a táblaképek befogadásának azt a régi gyakorlatát, amely valamiféle ablakként tekint a képre, amely átvezeti a figyelmet egy imaginárius valóságba. Itt szó sincs ilyesmiről. A festői eszköztár minimalizmusához igazodva az összeillesztett vásznak közti bemélyedések is szervezőerőre tesznek szert (például *Mountain Mama No. 28* és *40*, 2019). Máriás István aka Horror Pista pedig a csempék hordozófelületként használásával hoz létre tőle megszokottan humoros, távoli képzettársításokkal operáló műveket, amelyek arra készítetnek, hogy potenciális kiállítóhelyként kezdjünk gondolkodni a konyháról és a fürdőszobáról is.

Szabó Menyhért *Ad Astra* (2019) című sorozatának darabjai anyag- és formakísérletek eredményei, melyek során a művész az örökkévalóságnak szánt, idealizáló bronzportrék kultikus szerepének dekonstrukcióját folytatja. A régi korok rendszerint nemes anyagból készült heroikus alakjai helyett itt elnyúlt arcok kerülnek elének. Szabó először anyagból megformált arcokról gumiformát vett, majd ezeket falra akasztva hagyta, hogy saját súlyuknál fogva eltorzuljanak, elvesztve az eredetileg idealizált karaktert. A tartásától megfosztott

fotó: Berényi Zsuzsa

GULYÁS ANDREA KATALIN: *Minden rendben van V.*, 2019, olaj, vászon, 150x200 cm

testhelyzete Lüszipposz *Pihenő Hermészét* idézi meg mulandóbb anyagokkal, a karakterben is valamiféle esendőséget, esetlenséget érzékeltetve a plasztika mélységének végletekig csökkentésével. Nagy Karol *Pygmalion* (2019) című sorozatának darabjai belülről megvilágított paraffintorzók. A felsőttesteket idéző alakokra melltartó került, mintegy az elrejtéssel hangsúlyozva azok nőies vonásait. Ovidius *Átváltozások*ában Pygmalion az alkotásába beleszerető s azt az istenek segítségével életre keltő szobrász, aki a cím ellenére most sem válik láthatóvá. Kiss Dániel márványszobrai a figurális határon egyensúlyoznak, archaikus formákat idéző szimbólumokat igyekszik létrehozni, amikor fogalmakat társít minimalista formanyelvű szobrokhoz – például *Platón* (2019) című munkája egy tetején oldalirányban megcsavarodó kör, amely így egy aránytalan Möbius-szalaghoz válik hasonlatossá.

Tranker Kata sokkal archaikusabb formákat, paleolit leleteket idéző, de valójában jórészt papírmasszából megformált plasztikái az őskori termékenységek kultusz összefüggéseit kutatják, amihez a művész bevallása szerint a személyes érintettség, az anyává válás

fotó: Berényi Zsuzsa

BERKES ÁDÁM CSANÁD: *Függőleges I.*, 2019, fa, 78×17×23 cm

eseménye adta a kiindulópontot. Különösen izgalmas a szikár állati testet emberi fejfel szintetizálva megjelenítő *Anyállat* (2020) című szobor, amely egyszerre hívja fel a figyelmet az anyaság által megkövetelt testi erőnlét ősi kultuszára és a női nemmel kapcsolatos sztereotípiákra, amely az ösztönösséget, az állatiságot nemi sajáttságként azonosította.

Számos más munkán fedezhetünk még fel az identitásmeghatározás problémájával összefüggésbe hozható törekvéseket, Jagiczka Patrícia Linda például a rómaiaknál a kezdet

és a vég védőszelemeként számon tartott lanus mitikus történetét idézi meg festményein. Például a *Doppelgänger* (2019) két elsőre hasonlóan tűnő, de sok vonásában eltérő arcot látunk a testről leválasztva, nonfiguratív közegbe helyezve. Rózsa Luca Sára figurális olajképei egy sokkal expresszívabb festői nyelven, nyersebben, a testi jelölőket övező mozgalmassággal adnak számot az identitáskeresés nehézségeiről. Schuller Judit Flóra a *Memory Theatre* című sorozatának művein az archiválás és az emlékezés kérdéseivel foglalkozik az identitást meghatározó családi archívumhoz tartozó tárgyak újrapozicionálásával. Szabó Franciska pedig egy szélesebb közösséggel helyezi összefüggésbe a felelősség kérdését, amikor a szociális érzékenyítés igényével a közmunkások alakját idézi meg, akiket a neonsárga láthatósági mellény szükségyszerűen uniformizál.

PARÁDA ZOLTÁN: *Kép-Más IV. (Támaszkodó)*, 2020, poliuretánhab, fa, 83×140×52 cm

fotó: Berényi Zsuzsa

Fotó: Berényi Zsuzsa

A kiállítók egy része tudatosan reflektál az egyre fenyegetőbb ökológiai krízisre, amelyet maga az emberi tevékenység idézett elő, ám hatása alól nem vonhatja ki magát egyikünk sem. Kincses Előd Gyula korábbi sorozatát folytatva egy manuálisan faragott márványtömböt állított párba a mintául szolgáló korhadttal fadarabbal (*Transzmutáció IX.*, 2020), Gosztola Kitti jövő-víziója, a *Flashforward* (2019) egy összetettebb kompozícióval utal a globális problémára. Az installációba került képek Denys van Alsloot festményeinek heliogravűr parafrázisai, amelyek a kivágott erdők maradványait láttatják, míg a közelben elhelyezett gipszoszlopok az aszkéták, így például Oszlopos Simeon történetére utalnak a klímakrízisre adható reakciók hatóerejére kérdezve rá. Vajon a szélsőséges önmérsékléssel, az egyéni vállalásokkal képesek lehetünk-e megállítani a katasztrófát? A háborgó tenger felett uralkodó Poszeidón jelképeként is azonosítható kriptonzsigony az isteni erő jelölőjeként a metafizikai erőbe vetett bizalom kérdését is aktualizálja.

Az emberközpontú gondolkodás kritikájával kísérletező elméletek magyar nyelvű elterjesztésében fontos szerepet vállaló xtro realm csoport tagja, Süveges Rita munkái is az emberi kitermelő tevékenységre koncentrálnak. *Fekete arany* című monokróm diptichonjának egyik darabja a pécsi Karolina-külfejtés csupasz makrostruktúráit, a másik a nyers kőolajat a maga anyagszerűségében ragadja meg.

Éles Lőránt *Colony VI–VII.* (2019) című, interakcióra készített acélkonstrukciói az alkotó szavával „konténerszobrok”, amelyek élénk színükkel vonják magukra a tekintetet, a perforált nyílászárók felnyitva a belső szerkezet összetettségét is látni engedik. A címből kiindulva akár valamiféle posztapokaliptikus léte-sítmény modelljeként is tekinthetünk ezekre az építményekre. Sztruhár Zsuzsa installációit

teremőri közbenjárással hozhatjuk mozgásba: a *Harmonográf és Harmonográf – Mikrokozmosz* (2016) egy interaktív kinetikus asztal és a vele készített, falon installált frekvenciarajzok kombinációja, míg a *Zenegép No. 1.* egy kinetikus zenélő szerkezet.

W. Horváth Tibor plankingelő, állva kimerevedős, a keleti népviselet lehámozásával vagy épp felvételével kísérletező performanszvideóit az *En garde* (2020) installáció zárja el előlünk, amelyet az tesz abszurdá, hogy egy, a levegő hatására megemelkedő, de mégiscsak üreges, mozgásban lévő szerkezetről van szó, amely valós akadályt képezni és világos határt kijelölni is képtelen. Az eredeti funkciótól történő megfosztással, új kontextusba helyezéssel kísérletezik Kopacz Kund László *Építkezési anyag* (2019) című sorozata is, a gépi munkával gyártott felületeket manuális eljárásokkal teszi egyedivé, a hagyományos funkciójától megfosztott asztallapot és a furnérlemez virág- és növénymotívummal látja el.

Melkovics Tamás installációját olyan kétdimenziós ikonokat megidéző térbeli *Szimbólumok* (2019) felhasználásával hozta létre, amelyek különböző kombinációival, az 5x5 elem közti válogatással újabb és újabb jelentések előállítását tartja megvalósíthatónak. Almásy Ivor a tologatók kirakók formarendjére építve az öntvénykészítés eszközeivel alkotta meg a statikus, kis képi elemekkel, humoros utalásokkal ellátott, szinte monokróm műtárgyakat. Gulyás Andrea Katalin a *Patt* (2015) című homokinstallációval a döntetlen helyzet fogalmát szituálja újra ironikusan, hisz ezen a speciális sakkasztalon mezők és stabil alapzat nélkül mindkét fél számára lehetetlenné válik az előrejutás.

A *Derkó 2020* kiállítói viszont remélhetőleg élni tudnak a Derkovits-ösztöndíj adta lehetőségekkel, a támogatás által alkotómunkára nyert idővel, és csak remélni merem, hogy később sem találják majd szembe magukat olyan intézményi problémákkal, szakmai nehézségekkel, mint amelyekkel a debreceni MODEM *Ezek a legszebb éveink? – Pályakezdő perspektívák* című tárlatán szembesítették a látogatókat 2018-ban.

A cikk megjelenését a B. Braun támogatta.

Fotó: Berényi Zsuzsa

NAGY KAROL:

Pygmalion, 2020, színezett paraffinintarzia, vas, plexi, LED-ek, 52x32x32 cm

SZABÓ MENYHÉRT:

Ad Astra II., 2019, gumi, műgyanta, 102x88x51 cm